

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat voorgelegd over de geannoteerde agenda voor de formele Raad voor Concurrentievermogen op 27 en 28 september 2018 (Kamerstuk 21 501-30, nr. 440), het verslag van de informele Raad voor Concurrentievermogen van 16 en 17 juli 2018 (Kamerstuk 21 501-30, nr. 439), het verslag van een schriftelijk overleg over de informele Raad voor Concurrentievermogen op 16 en 17 juli 2018 (Kamerstuk 21 501-30, nr. 438) en een aantal BNC-fiches (Kamerstukken 22 112, nr. 2646, nr. 2647, nr. 2648, nr. 2649 en nr. 2659).

De voorzitter van de commissie,
Diks

De adjunct-griffier van de commissie,
Kruithof

Inhoudsopgave	Blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris	7

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de voorliggende stukken. Deze leden hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de VVD-fractie zijn blij uit het verslag van de informele Raad voor Concurrentievermogen van 16 en 17 juli jl. te vernemen dat de Europese Commissie zich bewust is van de grote impact van Artificial Intelligence (AI) op de digitale economie. Deze leden vragen de Staatssecretaris om een appreciatie van de in de deelsessie «*Artificial Intelligence (AI): How to create a vibrant AI ecosystems and the ideal business environment in Europe?*» besproken randvoorwaarden voor AI. Zij willen daarbij weten in hoeverre Staatssecretaris wil voorkomen dat de besproken randvoorwaarden belemmerend werken voor bedrijven en innovaties.

De leden van de VVD-fractie constateren dat in het verslag van het schriftelijk overleg over de informele Raad voor Concurrentievermogen op 16 en 17 juli 2018 over de mededeling «Een Europese detailhandel die past bij de 21ste eeuw» is toegezegd om de motivering van de Europese Commissie na dit gesprek te delen met de Kamer. Deze leden willen weten op welke termijn het gesprek met de Europese Commissie zal plaatsvinden.

De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd naar de verwachte discussiepunten in de Raad met betrekking tot het fiche over het in het verband van het Meerjarig Financieel Kader (MFK) gedane voorstel «Verordening en Besluit Horizon Europa 2021–2027». Welke lidstaten steunen de Nederlandse inzet?

De leden van de VVD-fractie zouden graag op korte termijn de eerder toegezegde brief ontvangen over de barrières die ondernemers ervaren bij het zakendoen over de grens. Daarnaast wil deze leden weten op welke wijze het kabinet een gelijk speelveld voor ondernemers binnen het mkb waarborgt. Zij zijn benieuwd in hoeverre andere lidstaten het Nederlandse kabinetsstandpunt steunen.

De leden van de VVD-fractie willen weten of de Staatssecretaris de mening deelt dat binnen het programmaonderdeel voor het concurrentievermogen van ondernemingen en midden- en kleinbedrijven (COSME) specifiek aandacht moet zijn voor de digitale economie en innovaties die zich richten op de genoemde maatschappelijke uitdagingen.

De leden van de VVD-fractie verzoeken de Staatssecretaris voor wat betreft de opmerkingen over het belang van de Europese statistiek specifiek aandacht te vragen voor een systematiek om ook inzicht te krijgen in de stand van de digitale economie, zoals aan de orde is gekomen in de op 21 juni 2018 gestelde schriftelijke vragen (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 3075).

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat tijdens de Raad een beleidsdebat zal plaatsvinden over AI. Deze leden vinden het goed dat Nederland zal benadrukken dat digitalisering en AI ook nieuwe kansen en uitdagingen moeten creëren voor het midden- en kleinbedrijf (mkb). Zal de Staatssecretaris ook ingaan op het belang van aspecten als digitale vaardigheden, samenwerking via hubs en ethiek en publieke waarden? Zo ja, op welke manier zal de Staatssecretaris dit doen?

De leden van de CDA-fractie lezen dat er een gedachtewisseling komt over de «competitiveness check up». Deze leden zijn benieuwd of men bij de regio's alleen spreekt over regio's in Oost-Europa of ook bepaalde regio's in Nederland zoals Groningen en Zeeland. Deze leden lezen verder in de agenda dat bij Horizon Europe 2021–2027 met name over de tweede pijler (mondiale uitdagingen en industrieel concurrentievermogen) nog veel vragen leven omdat deze pijler nog vrij globaal is van opzet. Welke vragen leven er met name en leven deze vragen ook bij Nederland? Ook wordt in de geannoteerde agenda genoemd dat de Europese Commissie heeft gekozen voor een dubbele rechtsbasis. Wat houdt dit precies in en waarom is hier voor gekozen?

De leden van de CDA-fractie begrepen dat een eventuele aanpassing van de rechtsgrondslag wordt besproken, die een wijziging kan betekenen van de gewone wetgevingsprocedure naar de bijzondere wetgevingsprocedure. Klopt dit? Zo ja, welke rol houdt dan deze Raad en het Europees parlement? Ook begrepen deze leden dat het voorzitterschap zich inspant om een first agreement te bereiken tijdens de Raad voor Concurrentievermogen op 30 november 2018. Hebben deze leden dat goed begrepen en zo ja, wat betekent dat voor het totaal onderhandelingsproces van het MFK? Verder zijn deze leden benieuwd naar de inschatting van de positie van andere lidstaten bij het strategisch planningsproces waar een beleidsdebat over plaatsvindt. Welke beeld heeft de Staatssecretaris hierbij?

De leden van de CDA-fractie vinden het goed om te lezen dat in het Horizon Europe kaderprogramma 2021–2027 excellentie en impact leidende principes zullen blijven. Deze systematiek biedt goede kansen voor Nederland. Zij begrepen dat lidstaten met minder intensieve onderzoek- en innovatie capaciteit hebben gepleit voor toekenning van middelen op basis van geografische criteria. Is het inmiddels uitgesloten dat geografische criteria alsnog leidende principes kunnen worden of is het besluit hier nog niet definitief over gevallen?

De leden van de CDA-fractie herkennen verder in de geschetste Horizon Europe kaderprogramma elementen die ook terug zijn te vinden in het vernieuwde topsectorenbeleid, zoals de meer missiegedreven aanpak. In hoeverre sluit het Horizon Europe kaderprogramma en het vernieuwde topsectorenbeleid op elk elkaar aan en welke kansen biedt dat voor Nederland? Kan de Staatssecretaris aangeven of er in het Horizon Europe kaderprogramma voldoende aandacht zal zijn voor sleuteltechnologieën en of hier een overkoepelende strategie voor komt voor alle pijlers?

De leden van de CDA-fractie lezen verder in het fiche dat Nederland er vooralsnog vanuit gaat dat het mkb ook onder Horizon Europe goed toegang zal hebben op het programma. Dat klinkt deze leden wat vaag, is de Staatssecretaris bereid dit nader uit te zoeken? Komt er een specifiek mkb-instrument? Ook lezen deze leden in het fiche dat de Europese Commissie uitgaat van een budget van 94,1 miljard euro. Deze leden begrepen dat de rapporteur het budget van Horizon Europe wil verhogen

naar 120 miljard euro. Klopt dit en zo ja, hoe kijkt Nederland hier naar? Daarnaast lezen deze leden dat bij het onderdeel impact er in toenemende mate aandacht komt voor verspreiding van kennis. Kan de Staatssecretaris aangeven of hiermee ook verspreiding van kennis naar het mkb-peloton wordt bedoeld? Tot slot hebben deze leden begrepen dat het Verenigd Koninkrijk de wens heeft om deel uit te maken van Horizon Europe, ook na het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Klopt dit en zo, ja wat is de positie van de Staatssecretaris tegenover deze wens?

De leden van de CDA-fractie hadden tijdens het schriftelijk overleg over de informele Raad voor Concurrentievermogen op 16 en 17 juli in Wenen ten aanzien van de Verordening inzake relatie tussen platforms en bedrijven gevraagd naar artikel 10 over verplichting om te verwijzen naar externe bemiddelaars. Dit artikel geldt ook voor kleine platforms. De Staatssecretaris gaf aan dit niet verstandig te vinden en zich in te zetten om dit onderdeel van het voorstel te laten wijzigen. Zou de Staatssecretaris een update kunnen geven op dit punt? Kan de Staatssecretaris aangeven of er nog andere ontwikkelingen zijn met betrekking tot de gevolgen voor kleine platforms rond deze verordening? Deze leden zijn ook benieuwd op welke manier de verordening rekening houdt met ethiek en publieke waarden, zou de Staatssecretaris hier op in kunnen gaan?

De leden van de CDA-fractie zijn met betrekking tot de Verordening voor het programma van de interne markt het met het met de Commissie eens dat het vaststellen van regels net zo belangrijk is als het handhaven van regels. Want wetten zonder werking zijn waardeloos. Hoe gaat de Staatssecretaris zich inzetten om te bereiken dat lidstaten zich gaan inzetten op versterken van de handhaving? In het fiche lezen deze leden dat het programma ook de mogelijkheid kent om middelen in te zetten om maatregelen te ondersteunen op het vlak van aanbesteden. Onder andere betere toegang tot aanbestedingsmarkten voor het mkb wordt hierbij genoemd. Wat zullen de verwachte effecten van het programma op het gebied van aanbesteden zijn voor Nederland en het Nederlandse mkb?

De leden van de CDA-fractie lezen in het fiche over Verordening ABC Waiver dat de farmaceutische industrie verdeeld is over dit voorstel. Wat zit hier precies achter en hoe kijkt de farmaceutische industrie in Nederland tegen dit voorstel aan? In het fiche wordt verder aangegeven dat wat Nederland betreft het voorstel concreter zal moeten zijn over de termijnen waarom de beoogde veranderingen effect zullen hebben, om zo de rechtszekerheid te waarborgen. Deze leden vragen wat de Staatssecretaris gaat doen om het voorstel concreter te maken op dit punt.

De leden van de CDA-fractie merken op dat er eerder dit jaar een consultatie van de Europese Commissie is geweest naar de definitie van het mkb. Hoe staat het hiermee en kan de Staatssecretaris aangeven of zij verwacht of de huidige mkb-definitie gaat wijzigen? Zo ja, welke wijzigingen worden er verwacht?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en de onderliggende stukken van de formele Raad voor Concurrentievermogen van 27 en 28 september 2018. Deze leden hebben hier enkele vragen over.

De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris aan te geven in hoeverre Horizon Europe aansluit bij de plannen om het Nederlandse innovatiebeleid te hervormen. Wat ziet de Staatssecretaris als een

«gerechtvaardigde verdeling» van middelen over de verschillende maatschappelijke uitdagingen. Deze leden vinden dat de Staatssecretaris een voorstel mist voor een overkoepelende strategie voor de ontwikkeling en inzet van sleuteltechnologieën. Hoe ziet de Staatssecretaris deze strategie voor zich? Hoe verhoudt zich dit tot het feit dat er geen apart budget is gereserveerd voor de ontwikkeling van sleuteltechnologieën in de hervorming van het topsectorenbeleid? Voorts vragen zij hoe de Staatssecretaris denkt over excellentie en fundamenteel onderzoek in Horizon Europe.

De leden van de D66-fractie lezen in het fiche «MFK – besluit Raad wijziging beschikking ITER» van 13 juli 2018 (COM (2018) 445) dat de Staatssecretaris zal blijven aandringen op het voorkomen van kostenoverschrijdingen en vertragingen en blijft streven naar de reductie van kosten. In hetzelfde stuk is te lezen dat de kosten op ongeveer 6,1 miljard euro worden geraamd en 10,4 miljard euro voor de periode tot aan 2035. Deze leden constateren echter dat de kosten van dergelijke «megaprojecten» zelden juist ingeschat worden en in realiteit vaak ver boven budget uitkomen. Erkent de Staatssecretaris deze budgettaire risico's? Zo ja, hoe gaat de Staatssecretaris ervoor zorgen dat dit in het geval van het ITER-project niet het geval is? Welke concrete maatregelen gaat de Staatssecretaris nemen?

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het voorstel tot wijziging van Verordening (EG) nr. 469/2009 betreffende het aanvullende beschermingscertificaat voor geneesmiddelen. Het voorstel bevat een productievrijstelling voor generieke medicijnen die geproduceerd worden met de intentie geëxporteerd te worden naar landen waar geen aanvullend beschermingscertificaat (ABC) geldt. Om het risico te verkleinen dat deze medicijnen niet op de Europese markt terecht komen, dienen deze producten gelabeld te worden. Deze leden erkennen het versterkende effect dat deze maatregel kan hebben voor de concurrentiepositie van de Europese producenten. Tegelijkertijd roept de maatregel ook enkele vragen op. Deze leden zijn benieuwd of deze maatregel effectief gehandhaafd kan worden. Wordt er rekening gehouden met de risico's die dit voorstel met zich mee brengt, waaronder de mogelijkheid dat de generieke medicijnen op illegale wijze op de Europese markt terecht komen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de documenten ter voorbereiding op de Raad voor Concurrentievermogen op 27–28 september aanstaande en hebben met name met interesse de plannen rondom Horizon Europe gelezen.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen wat de Staatssecretaris vindt van de voortgang van de onderhandelingen in de Raad voor Concurrentievermogen ten aanzien van Horizon Europe en of de Staatssecretaris al een doorkijkje kan geven naar de onderhandelingen hiervan in de komende zes maanden.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn het met de Europese Commissie en de Staatssecretaris eens dat innovatie en onderzoek de prioriteit zijn van zowel het MFK als Horizon Europe. Deze leden maken zich wel zorgen met de brede prioriteitstelling als het gaat om de mondiale uitdagingen en zijn benieuwd of de Staatssecretaris meer duidelijkheid kan geven, of in Brussel kan verkrijgen, over de prioritering binnen de vijf thematische clusters. Is de Staatssecretaris het met het Oostenrijkse voorzitterschap

eens dat digitalisering en klimaatverandering prioriteiten zijn in het vraaggerichte onderzoek?

De leden van de GroenLinks-fractie vinden het daarnaast van belang dat zoveel mogelijk onderzoek dat binnen de Europese richtlijnen en dus met publiek geld gedaan wordt, toegankelijk is voor iedereen. In hoeverre is dit al in het Europese kader besloten en gaat de Staatssecretaris zich sterk voor maken voor vrije toegang in de onderhandelingen?

De leden van de GroenLinks-fractie vinden het daarnaast belangrijk dat de 94,1 miljard euro terecht komt bij organisaties en bedrijven voor onderzoek en innovatie die het hardst geld nodig hebben zoals wetenschappelijke onderzoeksinstellingen en startups en scale-ups, en niet bij grote bedrijven die hun afdeling voor Research & Development (R&D) willen spekken. Kan de Staatssecretaris garanderen dat dit geld vooral terecht komt bij de instellingen die juist ontzettend van belang zijn voor innovatie? Hoe gaat de Staatssecretaris dit terugkoppelen aan de Kamer?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn rondom de onderhandelingen van Horizon Europe bang dat de juridische basis van Horizon Europe de macht van het Europees parlement teniet zal doen. Kan de Staatssecretaris deze leden garanderen dat zij zich sterk zal maken voor het behouden van de gewone wetgevingsprocedure? Dit is de meest democratische manier volgens deze leden.

Daarnaast hebben de leden van de GroenLinks-fractie begrepen dat het Verenigd Koninkrijk, ook na het vertrek uit de Europese Unie, onderdeel wil zijn van Horizon Europe. Wat vindt de Staatssecretaris hiervan?

Tot slot zijn de leden van de GroenLinks-fractie benieuwd hoe andere lidstaten kijken op bovenstaande thema's. Kan de Staatssecretaris het krachtenveld in de Raad schetsen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen en hebben hierbij enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie lezen dat de Europese Commissie eind 2018 met een gecoördineerd plan over kunstmatige intelligentie zal komen. Deze leden vragen de Staatssecretaris toe te lichten wat de Staatssecretaris naast de genoemde aandacht voor het mkb binnen het plan, naar voren zal brengen bij dit onderdeel van de Raad. Zij vragen de Staatssecretaris bij deze discussie ook op het belang van de ethische zijde van kunstmatige intelligentie te wijzen.

De leden van de SP-fractie vragen de Staatssecretaris toe te lichten hoe het genoemde nieuwe publiek-private programma zal worden vormgegeven en in welke mate democratische besluitvorming over het al dan niet automatiseren of robotiseren van werk hierbij wordt betrokken. Deze leden benadrukken hierbij dat een dergelijk programma waarborgen dient te hebben dat de maatschappelijke effecten van kunstmatige intelligentie minstens evenveel aandacht dienen te krijgen als de economische effecten.

De leden van de SP-fractie zijn benieuwd naar de inzet van de Staatssecretaris bij de discussie over de inrichting van Horizon Europe. Deze leden wijzen hierbij op de kritiek die tijdens de vorige Raad voor Concurrentievermogen werd geuit door diverse lidstaten op de beperkte zichtbaarheid

van de sociale- en geesteswetenschappen. Zij vragen de Staatssecretaris zich uit te spreken voor een evenwichtig kaderprogramma waarin de sociale en geesteswetenschappen de aandacht krijgen die zij verdienen op basis van de maatschappelijke verdiensten van deze disciplines.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het fiche over het Horizon Europe voorstel als onderdeel van het MFK 2021–2027 en hebben hierover een aantal vragen. Uit de geannoteerde agenda en het fiche blijkt dat de rechtsbasis gewijzigd wordt naar een bijzondere procedure. Klopt het dat met deze procedure de Raad van Ministers enkel nog toestemming kunnen geven, maar geen aanpassingen meer kunnen maken? Zo ja, wat vindt de Staatssecretaris hiervan? Hoe strookt dat met de positionering van dit kabinet dat lidstaten voldoende inspraak moet kunnen blijven behouden? Verder vragen deze leden hoe de top-downstructuur van de tweede pijler er precies uitziet. Wederom roept dit bij deze leden de vraag op of dit in voldoende mate garantie geeft op inspraak van de lidstaten. Als laatste vragen zij ten aanzien van het nieuwe Horizon Europe met welke voorwaarden de onafhankelijkheid van onderzoek wordt gewaarborgd.

II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris